

Suomen Keskusta r.p.

Suunta Suomelle

Tilannekuva yhteiskuntamme
suurista ratkaistavista
kysymyksistä

Keskusta

Sisältö

Vakavinakin aikoina tarvitaan toivoa 3

1. Luottamusyhteiskunta on lujilla..... 3
2. Syntyvyys sakkaa, Suomi ikääntyy 4
3. Alueiden tuskaan tarvitaan ratkaisuja 5
4. Suomen talous on tienhaarassa..... 6
5. Kohti kohtuullisuuden yhteiskuntaa ja hyvää elämää 7

keskusta.fi/suuntasuomelle

Vakavinakin aikoina tarvitaan toivoa

Elämme yhä kiihtyvemmän muutoksen maailmassa, jossa valtioiden väliset ja sisäiset jännitteet ovat kasvussa. Olemme siirtyneet uuteen aikakauteen, joka on entistä arvaamattomampi ja synkempi. Yhteiskunnallisten kysymysten tärkeysjärjestys on mennyt uusiksi. Turvallisuus tulee nyt ensin.

Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan on muuttanut merkittävästi Suomen turvallisuusympäristöä. On aika ennen ja jälkeen helmikuun 2022 hyökkäyksen. Hybridiuhat lisääntyvät ja vaatimukset kokonaisturvallisuuden vahvistamiseksi ovat perusteltuja.

Nato-jäsenyys vahvistaa Suomen turvallisuutta ja kansainvälistä asemaa. Euroopan unionin merkitys ulko- ja turvallisuuspoliittisena toimijana on kasvanut. Suomen asema on sitä turvatumpi, mitä yhtenäisempi ja vahvempi EU on.

Maamme huoltovarmuus ja omavaraisuus ovat nousseet uuteen arvoonsa. Niitä uhkaavat etenkin suomalaisen alkutuotannon kannattavuusongelmat ja heikot tulevaisuuden näkymät. Suomelle ja Euroopalle on ylipäättäen tärkeää vähentää riippumattomuutta muun maailman taloudesta ja tuotannosta.

Keskustalle on periaatteellisen tärkeää pitää huolta koko Suomen elinvoimasta. Tämä on nyt muuttuneena aikakautena saanut vahvistuksen. Keskitetty Suomi on haavoittuvainen. Pärjäävien, erilaisten alueiden Suomi on turvallinen ja kestävä.

Ympäriämme leijuu paljon uhkia, mutta myös mahdollisuuksia. Suomen ja suo-

malaisten tulevaisuus on monissa asioissa omissa käsissämme. Päätäjien tärkein tehtävä on vahvistaa toivon ilmapiiriä ja luottamusta siihen, että maamme paitsi selviää, se voi myös menestyä.

Keskusta lähtee hakemaan ratkaisuja ja vastauksia isänmaamme kannalta tärkeimpiin tulevaisuuden kysymyksiin luomalla ensin tilannekuvan nykyisyydestä.

1. Luottamusyhteiskunta on lujilla

Suomen vahvuutta, yhteistyökykyämme sekä luottamusta toisiimme ja yhteiskunnan instituutioihin, haastetaan monelta suunnalta, myös rajojemme ulkopuolelta. Meillä on yhä toimiva demokratia ja luja oikeusvaltio, mutta ne eivät ole itsestään selvyksiä. Ilman luottamusyhteiskuntaa, ei ole etenkään nuorten luottamusta tulevaan.

Todellisuuskuvamme muodostuu yhä enemmän älypuhelinien ja muiden digilaitteiden tuottamien sisältöjen kautta. Etsimme tässä virtuaalimaailmassa samanmielisiä, jotka vahvistavat omia käsityksiämme. Kykymme sietää erilaisuutta ja erilaisia mielipiteitä heikkenee. Erkanemme omiin kupliimme ja yhteisöllisyytemme vähenee.

On myös vaara, että tutkittu tieto, luotettava tiedonvälitys sekä vapaa ja moniarvoinen media tulevat haastetuiksi valeuttisilla ja muulla väärällä tiedolla.

Keskustelukulttuurimme on heikentynyt. Se perustuu liian usein vastakkainasettelujen rakentamiselle ja hyökkäyksiin asioiden sijaan henkilöitä kohtaan. Tämä on uhka myös demokratialle.

Konsensusyhteiskunta on Suomessa parhaiten jäljellä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Työmarkkinoilla ja perinteisessä kolmikannassa vallitsee lähinnä epäluottamus. Sopiminen ei ole muodissa.

Politiikassa maltilliset ja ratkaisuja hakevat keskivoimat ovat niin Suomessa kuin muuallakin saaneet antaa tilaa identiteettipolitiikasta ja vastakkainasettelusta eläville laitavoimille.

Politiikkaan kuuluvat myös erimielisyydet. Ongelmaksi ne muodostuvat, jos emme pidä politiikassa arvokkaana toisten näemyksiä ja pyrkimystä yhteistyöhön.

Olemme kiintyneitä pohjoismaiseen hyvinvointiyhteiskuntamallimme, mutta samalla se on tullut haastetuksi. Kyse ei ole pelkästään eurojen riittävydestä ja huoltosuhteesta, vaan myös luottamuspääoman ohenemisesta.

Myös globaalit suuryritykset ja omia intressejään ajavat suurvallat haastavat sopimukseen ja luottamukseen rakentuvien hyvinvointiyhteiskuntien olemassaolon perusteita.

Suomalaisilla on liian vähän yhteisiä suuria tulevaisuusprojekteja. Todellisuutemme erkanevat. Toisaalta liian moni kokee, että hyvinvointiyhteiskunta on saavutettu kokonaisuus eikä näe, että sen idea pitää sisällään oikeuksien lisäksi oman vastuun ja yhteisen vastuun näkökulman.

Maassamme on käytävä syvä ja kiihkoton keskustelu hyvinvointiyhteiskuntamme perusteista. Mikä on ihmisen oma vastuu? Mitä voimme edellyttää ja odottaa yhteiskunnalta? Mikä on lähiyhteisöjen rooli? Ovatko oikeutemme ja velvollisuutemme tasapainossa?

Keskustan suunta Suomelle: Vahvistamme luottamus- ja sopimussyhteiskuntaa etsimällä suomalaisia yhdistäviä asioita ja ratkaisuja - vastakohtaisuuksien rakentamisen sijaan. Linjaamme mitkä ovat hyvinvointivaltion ydintehtävät, varmistamme että yhteiskunnan voimavarat käytetään viisaasti ja tasa-arvoisesti. Suomen pitää olla tulevaisuudessakin yhteiskunta, jossa toivo on aina pelkoa suurempaa.

2. Syntyvyys sakkaa, Suomi ikääntyy

Maassamme elää tällä hetkellä rinnakkain historiallisen monta sukupolvea. Elämme pidempään kuin koskaan. Se on suomalaisen yhteiskunnan rikkautta.

Tällä kehityksellä on kuitenkin varjopuolensa. Suomi ikääntyy ja syntyvyys on laskenut alle nälkävuoden 1868. Ilman maahanmuuttoa ja merkittävää syntyvyyden kasvua maamme väkiluku kääntyy laskuun 2030-luvulla.

Maamme eri ikäluokkien kokojen epäsuhteisuus on kohtalokkaan suuri uhka kansantaloudellemme ja hyvinvointiyhteiskuntamme tulevaisuudelle.

Yksittäistä syytä alhaiselle syntyvyydelle on mahdotonta löytää. Kyselytutkimusten mukaan syinä korostuvat pidentynyt nuoruus, koettu epävarmuus tulevaisuudesta sekä ”hyvän vanhemmuuden” oletetut vaateet ja kustannukset. Alhaisen syntyvyyden taustalla heijastuu myös huoli suurista suomalaisen yhteiskunnan ja globaaleista ongelmista.

Tutkimusten mukaan nuorten naisten ja miesten arvomaailmat erkaantuvat toisistaan. Yhteiskunnassamme käytävä keskustelu lapsista ja perheistä sekä niiden erilaisuudesta ei ole aina positiivista ja kannustavaa. Samaan aikaan leikkaukset kohdistuvat kipeästi lapsiperheisiin.

Myös ikääntyneitä ihmisiä, koskeva keskustelu on liian ongelmakeskeistä, vaikka he ovat täysivaltaisia yhteiskunnan jäseniä. He auttavat lapsiaan ja lastenlapsiaan, tekevät paljon vapaaehtoistyötä ja osallistuvat aktiivisesti yhteiskunnan toimintaan. Heillä on paljon hyödyllistä elämänkokemusta, hiljaista tietoa ja osaamista.

Emme ole kuitenkaan onnistuneet riittävästi vastaamaan ikääntymisen ilmiöön ja sen haasteisiin. Miten turvaamme ikäihmisillemme hyvän ja arvokkaan elämän heidän viimeisinä elinvuosinaan? Mistä saamme työntekijät vanhustemme hoitoon ja hoivaan?

Euroopan ”etujoukoissa” ikääntyvänä maana Suomi voi tulevaisuudessa olla edelläkävijä ratkaisujen löytäjänä ikääntyvän väestön haasteisiin.

On myös katsottava rehellisesti peiliin – koko yhteiskuntana ja etenkin poliittisina päättäjinä. Hukkasimme ikääntyvän kansakuntamme kriittisiä vuosia kärhämöintiin ja hidasteluun sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa. Nyt palvelut ovat monin paikoin kriisissä. Samalla joudumme tarkastelemaan uudella tavalla sitä yhteiskuntasopimusta, jossa aikuiset lapset ovat voineet luottaa, että heidän ei tarvitse itse huolehtia vanhemmistaan.

Suomen väkilukua on viime vuosina kasvattanut maahanmuutto. Se suuntautuu valtaosin maamme harvoille alueille ja näiden sisällä vielä tiettyihin kaupunginosiin. Vaarana on kotoutumisen epäonnistuminen ja siitä seuraavat yksilöitä ja perheitä koskevat inhimilliset ongelmat sekä se, että emme pääse rakentamaan Suomea yhdessä. Sekä suomalaisia että maahanmuuttajia uhkaavat syrjäytyessään samat ongelmat: epäluottamuksen ja pettymyksien kasvu sekä sitoutumattomuus yhteiskuntaan ja sen kulttuuriin. Jengiytymisen ja radikalisoitumisen riski kasvaa. Syrjinnän luomat ongelmat ja integraation mahdollinen epäonnistuminen ruokkivat jo entisestään olemassa olevaa väkivallan riskiä.

Meillä on suomalaisena yhteiskuntana oikeus ja velvollisuus suojella omaa tapakulttuuriamme ja perinteitämme, vaikka yhteiskuntamme moninaistuu. Meillä on oikeus edellyttää, että maahanmuuttajat ymmärtävät yhteiskuntamme peruspilarit ja sitoutuvat toimimaan niitä kunnioittaen. Tarvitsemme vähemmän byrokraatia, ennakoluuloja ja rasismia, enemmän molemminpuolista avointa asennetta ja ymmärrystä.

Keskustan suunta Suomelle: Vahvistamme politiikallamme kotien ja perheiden uskoa tulevaisuuteen. Tuemme päätöksillämme jokaisen mahdollisuutta toivomaansa lapsilukuun. Etsimme ratkaisuja vanhenevan ja vähenevän väestömme luomiin haasteisiin. Maahanmuuttoa kehitämme yhteiskuntamme kilpailukykyä vahvistavasti.

3. Alueiden tuskaan tarvitaan ratkaisuja

Alueiden Suomi on täynnä osaamista ja mahdollisuuksia, jotka täytyy valjastaa vahvistamaan koko maamme elinvoimaa. Erityisesti kestävä alkutuotanto ja toimivat maatilat, uusiutuvan kotimaisen energian hankkeet sekä muu kestävä luonnonvarojen hyödyntäminen ovat kilpailukykyisen Suomen tulevaisuuden menestysaloja.

Myös maamme pitkä raja yhä arvaattomamman Venäjän kanssa korostaa alueiden turvallisuuspoliittista merkitystä. Kauttaaltaan elinvoimainen Suomi on kriisinkestävä.

Alueiden välillä vallitsee perustavanlaatuisia, historiastakin kumpuavia eroja. Pähkinäsaaren rauhan (v. 1323) raja Itä- ja Pohjois-Suomen sekä eteläisemmän ja läntisemmän Suomen välillä jakaa maamme yhä monin tavoin kahtia. Väestö- ja tulonjakokehitys sekä muut sosioekonomiset ja terveyserot ovat suuret Itä- ja Pohjois-Suomen tappioksi.

Maamme itäisimmät alueet ovat joutuneet ottamaan kovimmat taloudelliset ja aluekehitykseen liittyvät iskut vastaan Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan seurauksena. Tulevaisuuden usko ja -näkömöt ovat itäisessä Suomessa koetuksella.

Alueellinen eriytyminen on uhka myös muualla Suomessa. Yksittäisten kuntienkin sisällä ihmisten arjen todellisuus, toimeentulo ja elämänlaatu vaihtelevat suuresti. Tämä näkyy etenkin asuinalueiden ja kaupunkiosien eriytyvänä kehityksenä suurimmissa kaupungeissa. Niissäkin tarvitaan viisasta aluepolitiikkaa.

Kaikilla maamme alueilla ja kunnilla on vahva tahto elinvoimansa säilyttämiseen ja kehittämiseen. Monilla niistä haasteina ovat työikäisen väestön väheneminen, osaavan työvoiman saatavuus ja yrittäjyyden hiipuminen.

Alueiden tuska kasvaa. Nykyinen kehitys uhkaa johtaa yhä suurempaan keskittymiseen, jossa paikallisten lähiyhteisöjen sekä niiden luoman yhteisöllisyyden ja turvallisuuden voima heikkenee. Palvelut uhkaavat kadota monista taajamista, maaseudusta puhumattakaan. Alueiden eheyden ja elinvoimaisuuden turvaamiseksi on tärkeä huolehtia riittävien lähipalveluiden kehittämisestä.

Monet ihmiset eivät pysty toteuttamaan unelmaansa elää, asua ja tehdä työtä siellä, missä he tuntevat itsensä onnellisiksi. Monipaikkaisuudesta ja etätyöstä on tullut osalle suomalaisia uudenlainen tapa asua, tehdä työtä ja viettää vapaa-aikaansa.

Suuri osa suomalaisista haluaa asua väljemmin, itse omistetuissa kodissa. Etenkin kasvavissa kaupungeissa asuntojen hintakehitys, muut nousevat elinkustannukset ja kaupunkien kaavoituspolitiikka ovat muuttaneet monelle nämä asumisunelmat kaukaisiksi haaveiksi. Keskustalle myös kaikkien oikeus lähiluontoon on tärkeää.

Ruuhka-alueiden ulkopuolella kiinteistöjen arvon lasku on todellinen ongelma. Moni

aiempien sukupolvien rakentama koti on nyt euroilla mitattuna liki arvoton.

Suomi ja suomalaiset ovat perustuvaa laatua olevan kysymyksen äärellä: onko alueellinen ja ihmisten välinen tasa-arvo yhä yhteinen kansallinen tavoitteemme?

Keskustan suunta Suomelle: Uskomme keskittämisen sijaan kotiseutujen ja paikallisuuden voimaan. Haluamme turvata koko Suomen menestymisen ja elinvoiman edellytykset niiden omien vahvuuksien pohjalta. Toimimme alueellisesti tasa-arvoisen Suomen puolesta.

4. Suomen talous on tienhaarassa

Hyvinvointiyhteiskuntaamme on pidetty yllä velkaa ottamalla. Tämä tie ei ole kestävä. Suomen julkinen talous tarvitsee pitkäjänteistä ja vastuullista tervehdyttämistä.

Julkisella taloudella on edessään mittavat sopeutustoimet. Ne sisältävät leikkauksia, menojen kasvun hidastamista ja veronkorotuksia. Julkisyhteisöjen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen uhkaa silti kasvaa vuoteen 2028 mennessä lähelle 85 prosenttia.

Sopeuttamistoimet tulee kohdistaa eri ihmisryhmiin ja alueisiin oikeudenmukaisesti. Yhteiskuntamme yhtenäisyyttä ja eheyttä ei saa vaarantaa.

Talouden tervehdyttämisessä ei ole kyse vain leikkauksista ja veroista. Huomio pitää kiinnittää yhteiskuntamme rakenteiden uudistamiseen ja sen tarvitsemiin reformeihin, ennen kaikkea tarvitsemme eväitä talouden kasvuun.

Suomen talous on tienhaarassa: lähdemekö kohti kestävää kasvua vai kasvavatko tulevaisuudessa lähinnä konkurssit ja työttömyys?

Suomi on sairastanut kroonista kasvu-
jetta jo yli viidentoista vuoden ajan. Tämän
taustalla ovat etenkin heikko tuottavuus-
kehitys, investointien vähäisyys sekä kas-
vava osaajapula.

Taloukasvu edellyttää nykyistä suurem-
paa luottamusta talouden toimintaym-
päristön vakauteen ja ennustettavuuteen.
Lisäksi yhteiskunnassamme on yhä liikaa
yritysten toimintaa ja ihmisten arkipäivää
vaikeuttavaa byrokratiaa ja turhaa sään-
telyä. Mutta ennen kaikkea taloukasvuun
tarvitaan ahkeruutta, yritteliäisyyttä, luo-
vuutta ja uusia ideoita.

Taloukasvua saadaan aikaan työn määrän
lisäämisellä. Osaava työvoima on ehdoton
kasvun edellytys. Myös vamman, sairau-
den tai muun syyn takia osatyökykyisten
mahdollisuuksia työllistymiseen tulee
parantaa, jotta kaikki työkykyiset yhteis-
kunnan jäsenet voivat työllistyä. Ikäänty-
vässä Suomessa työvoimayhtälön ratkaisu
on vaikeaa ilman työ- ja koulutusperäistä
maahanmuuttoa. Se tarvitsee lisää jous-
vuutta ja vauhtia, ei estävää lainsäädäntöä
ja byrokratiaa.

Pienillä ja keskisuurilla yrityksillä on suuri
merkitys niin työllisyydelle kuin talous-
kasvullekin. Ne on huomioitava aiempaa
vahvemmin myös tutkimus- ja innovaa-
tiopolitiikassa ja niihin liittyvässä yhteis-
ten varojen kohdentamisessa. Esimerkiksi
vihreä siirtymä ja matkailu ovat suuria
mahdollisuuksia pienille ja keskisuurille
yrityksille.

Tuottavuuden kasvu on ollut Suomessa
liian vähäistä. Etenkin teknologian ennak-
koluulottomalla hyödyntämisellä, uusilla
toimintatavoilla ja tekemällä asioita entistä
fiksemmin on sekä julkisella että yksityi-
sellä sektorilla otettavissa suuria tuotta-
vuusloikkia.

Suomi ja Eurooppa ovat kasvavalla taka-
matkalla tekoälyn kehittämisessä ja hyö-
dyntämisessä. Tekoälyn hyödyntämisessä
Suomen pitää ottaa suuri loikka eteenpäin,

mutta samalla tarvitaan tekoälyn säänte-
lyä, maiden ja maanosien rajat ylittäen.

Keskustan suunta Suomelle: Haluamme
palauttaa luottamuksen ja tulevaisuuden
uskon Suomen talouteen ja sen toimijoille.
Teemme talouden välttämättömät uu-
distukset ja sopeutukset kestävästä kasvu-
tukien, mutta samalla oikeudenmukaisesti
eri ihmisryhmät ja alueet huomioiden.

5. Kohti kohtuullisuuden yhteiskuntaa ja hyvää elämää

Kohtuullisuus ja ylisukupolvisuus ovat
Keskustan arvoja. Kohtuullisuus on rajojen
ymmärtämistä yhteiskunnassamme, jossa
korostuvat suoritukset ja menestyminen.
Se on etenkin talouden sovittamista luon-
non kantokykyyn. Kohtuullisuus on myös
sen ymmärtämistä, että maailma on meillä
vain lainassa tulevilta sukupolvilta ja elä-
mistä tämän ymmärryksen mukaisesti.

Yhteiskuntana ja sen jäsenenä olemme
yhä liian paljon kiinni fossiilitaloudessa,
ylikuluttamisen kulttuurissa ja kertakäyt-
tötaloudessa. Myös omistamisen, ulkonä-
kökeskeisyyden ja rahallisen menestyksen
ylikorostaminen ovat osa ylikulutuskult-
tuuria ja merkittävä nuorten pahoinvoinnin
lähde.

Ilmastonmuutos, luontokato ja niiden
seuraukset eivät ole kadonneet minne-
kään vaan huutavat ratkaisuja. Luonnon
monimuotoisuus on tärkeä tavoite sekä
luonnon itsensä että ihmisten hyvinvoinnin
kannalta.

Kierto- ja jakamistalous ovat vielä lapsen-
kengissä. Metsiemme ja muiden uusiutu-
vien luonnonvarojemme viisas ja kestävä
käyttö ovat Suomelle suuri mahdollisuus,

jos vain osaamme tarttua tähän tilaisuuteen.

Suurin osa suomalaisista on tyytyväisiä elämäänsä. Maamme kodeissa voidaan keskimäärin hyvin. Suomi on seitsemän kertaa peräkkäin valittu maailman onnellisimmaksi maaksi.

Tämä on kuitenkin vain osatotuus. Kaikilla ei yhteiskunnassamme mene hyvin.

Mielenterveyden ongelmat koskettavat kaikenikäisiä suomalaisia enemmän kuin koskaan. Ne vievät liian monia ennenaikaisesti sivuun opiskelusta, työelämästä ja monista sosiaalisen elämän muodoista. Ne uhkaavat ihmisen elämönhallintaa. Siksi paremmasta mielenterveydestä on tehtävä Suomelle uusi kansallinen suurhanke.

Sosiaalinen media on ottanut niskalengin liian monen arjessa ja ajankäytössä. Kansakuntamme on pitkälti ajautunut älypuhelinien vangiksi. Sosiaalisen median haitalliset seuraukset ovat alkaneet näkyä muun muassa ihmisten maailmankuvan vääristymisinä, vastakkainasettelujen kärjistymisinä, itsetunnon ja mielenrauhan rapautumisena sekä sosiaalisten suhteiden heikkenemisenä.

Kaikissa kodeissa ei voida hyvin. Lastensuojeluilmoituksia tehtiin vuonna 2023 noin joka kymmenennestä lapsesta. Ilmoitusten määrä on kaksinkertaistunut kymmenessä vuodessa. Moni kotitalous kamppailee toimeentulonsa kanssa sekä vakavat maksuhäiriöt ovat lisääntyneet.

Osalle kansalaisista syrjäytymisestä ja osattomuuden tunteesta on tullut ei-toivottu, pysyväluonteinen elämäntilanne. Tämä on suuri uhka sisäiselle turvallisuudelle ja yhteiskuntamme eheydelle.

Maamme inhimillinen pääoma rakentuu koulutuksen ja osaamisen kautta – läpi elämämme. Suomalainen menestystarina, peruskoulu, sekä toinen aste, ovat ongelmassa. Oppimistulokset laskevat ja eriy-

tyvät, erot koulujen välillä kasvavat ja osa oppijoista voi pahoin.

Epävarman tulevaisuuden edessä nuoria vaaditaan yhä aikaisemmin valitsemaan oma suuntansa. Koulutus nähdään yhteiskunnassa liikaa vain pikaväylänä työelämään, ei osana inhimillistä kasvua ja sivistystä, jotka lopulta tuottavat täyteen mittansa kasvaneen ja vastuuta yhteiskunnasta kantavan ihmisen.

Myös laadukkaiden ja kohtuuhintaisten harrastusmahdollisuuksien tarjoaminen kaikille lapsille ja nuorille koko Suomessa vahvistaa perheitä, sillä se on yksi lapsen kehityksen ja osallisuuden kokemuksen peruspilareista.

Juhlapuheissamme vilahtelee käsite kohtuullisuuden yhteiskunnasta. Nyt on aika ryhtyä tuumasta toimeen.

Keskustan suunta Suomelle: Haluamme, että suomalaiset ovat tulevaisuudessakin maailman onnellisin kansa. Tämä syntyy yhteiskunnasta, jossa ihminen, luonto ja talous ovat tasapainossa, missä jokaisella meistä on mahdollisuus rakentaa hyvä elämä itsellemme ja läheisillemme.